

Schijnwerpers op economie De Marke

*Frits Mandersloot en Michel de Haan (PR)
Co Daatselaar en Wim de Hoop (LEI-DLO)
Gerard Giesen en Paul Berentsen (LUW)*

Het proefbedrijf De Marke weet scherpe milieudoelstelling te realiseren. De afgelopen jaren is hierover al veel geschreven en gesproken. Regelmatig werd daarbij opgemerkt: "Leuk zulke goede cijfers maar wat kost dat nou?". Dit is reden geweest voor een aantal onderzoekstellingen om de schijnwerpers meer te richten op de economische resultaten. 'Hoe doet De Marke het vergelijken met andere bedrijven' en 'Wat kosten de milieumaatregelen' zijn daarbij twee belangrijke vragen. Een samenvatting van de resultaten staat in dit artikel.

De Marke en andere bedrijven

Het Landbouw-economisch Instituut in Den Haag (LEI-DLO) heeft vanaf boekjaar 1992/93 een bedrijfseconomische boekhouding bijgehouden van De Marke. Daarbij zijn voor een zuivere vergelijking de specifieke onderzoekskosten zoveel mogelijk buiten beschouwing gelaten. Ook is rekening gehouden met de relatief moderne gebouwen en machines op De Marke.

De resultaten van De Marke zijn vergeleken met de gemiddelde resultaten van een groep van circa 20 bedrijven met alleen melkvee. Deze bedrijven lagen op zandgrond, hadden meer dan 35 ha voederoppervlak (grasland plus overige voedergewassen), een quotum tussen de 8.000 en 15.500 kg per hectare en een melk-

productie boven 5500 kg per koe. Ook zijn de resultaten vergeleken met de Bedrijfs Vergelijkende Maatstaf (BVM). Een BVM geeft aan welk resultaat een gemiddeld zeer zuiver melkveebedrijf (dus met vrijwel alleen melkvee) met dezelfde (structuur)kenmerken als De Marke gehaald zou hebben voor een bepaald economisch kengetal.

In een aanvullende analyse zijn vervolgens nog correcties bepaald voor de relatief luxe bouw op De Marke en voor enkele aanpassingen in het werktuigenpark (inclusief installaties). Het netto bedrijfsresultaat van De Marke is, rekening houdend met de genoemde correcties, in de periode 1992/93 tot en met 1995/96 zo'n 9 tot 14 cent lager geweest dan de BVM. In figuur 1 is per jaar het verschil weergegeven.

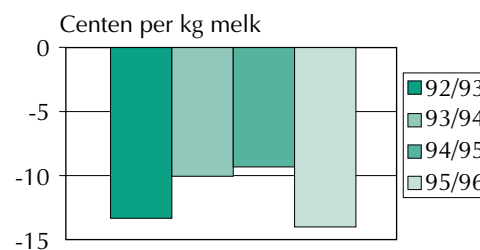

Wat saldo betreft kon De Marke in de meeste jaren nog meekomen met de BVM. Maar door vooral hogere vaste kosten was het netto bedrijfsresultaat uiteindelijk lager dan de BVM. Vooral de kosten voor werk door derden en voor grond en gebouwen waren hoger. Vergeleken met het gemiddelde van de groep melkveebedrijven was het netto bedrijfsresultaat van De Marke in de afgelopen jaren zo'n 5 tot 10 cent lager. Het stikstofoverschot was gemiddeld over de genoemde boekjaren zo'n 240 kg per hectare lager dan gemiddeld op de praktijkbedrijven. Het fosfaatoverschot was op De Marke zo'n 80 kg per hectare lager. Verschillen in resultaten van De Marke en de resultaten van de praktijkbedrijven zijn niet alleen het gevolg van de milieumaatregelen maar ook van verschillen in productieomstandigheden, keuzes bij de bedrijfsopzet en het managementniveau. Je kunt dus niet zeggen dat de genoemde verschillen alleen veroorzaakt worden door de milieumaatregelen.

Kosten van milieumaatregelen

De vakgroep Agrarische Bedrijfseconomie van de Landbouwniversiteit in Wageningen en het PR hebben zo goed mogelijk de extra kosten van de milieumaatregelen voor De Marke berekend. In de berekeningen is De Marke mét milieudoelen vergeleken met De Marke zónder milieudoelen. In beide gevallen is een gelijk managementniveau verondersteld. Ook is voor beide situaties van gelijke grondsoort en droogtegevoeligheid van de grond uitgegaan. Doel

Figuur 1 Verschil in netto bedrijfsresultaat tussen De Marke en haar bedrijfsvergelijkende maatstaf in verschillende boekjaren na correctie voor luxe gebouwen en werktuigen

van de berekeningen was om aan te geven in hoeverre de kosten van De Marke in de huidige opzet (anno 1998) hoger zijn door de milieudoelen die gerealiseerd moeten worden. De term "milieudoelen" heeft hierbij alleen betrekking op stikstof en fosfaat en op gewasbeschermingsmiddelen.

De uitgangspunten voor de berekeningen en de door te rekenen maatregelen zijn aangeleverd door en bediscussieerd met het projectteam van De Marke. Deze uitgangspunten zijn zoveel mogelijk gebaseerd op huidige kennis (de op De Marke gerealiseerde technische resultaten). Zo is bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de mogelijke gevolgen van een langdurige lage fosfaatbemesting. In de berekeningen is uitgegaan van het volgende pakket maatregelen:

Tabel 1 Resultaten berekeningen LUW-ABE voor De Marke met en zonder milieudoelen

Omschrijving	De Marke met milieudoelen	De Marke zonder milieudoelen	Verschil
Netto bedrijfsresultaat (centen per kg melk)	-22,4	-17,6	4,8
Mineralenbalans			
N-overschot (kg per ha)	140	233	93
P ₂ O ₅ -overschot (kg per ha)	7	20	13
Minas 2008			
Verliesnorm N (kg per ha)	144	144	
Verliesnorm P ₂ O ₅ (kg per ha)	20	20	
N-overschot (kg per ha)	61=	157	96
P ₂ O ₅ -overschot (kg per ha)	5	18	13

- Minder jongvee aanhouden in combinatie met een lager vervangingspercentage
  - Telen van eigen krachtvoer in de vorm van MKS
  - Telen van maïs en gras in vruchtwisseling
  - Bemesten op de fosfaatonttrekking
  - Verlagen van de stikstofbemesting
  - Introduceren van klaver in het grasland
  - Telen van een wintergewas onder maïs en MKS
  - Mechanische onkruidbestrijding in maïs en MKS
  - Siësta-beweiding en meer bijvoeding van maïs in de zomerperiode
  - Hanteren van een korter weideseizoen
  - Emissiearme stal
  - Een grotere mestopslag; deels vanwege het kortere weideseizoen, deels om mest op geschiktere tijdstippen te kunnen uitrijden.
- Volgens de huidige inzichten is de kostprijs door milieumaatregelen op De Marke circa 5 cent per kg melk hoger dan zonder deze maatregelen. Hierbij zijn we uitgegaan van een goede landbouwpraktijk. Bij de gekozen bedrijfsopzet en de geldende productieomstandigheden leidde dit ook voor De Marke zonder milieudoelen al tot relatief lage mineralenoverschotten (zie tabel 1 en tabel 2). De maatregelen die vervolgens op De Marke genomen zijn hebben geleid tot een daling van het stikstofoverschot met circa 100 kg en van het fosfaat-

overschot met een kleine 20 kg.

Voorzichtigheid geboden

De hiervoor genoemde resultaten geven een eerste inschatting van de extra kosten die het pakket van milieumaatregelen op De Marke veroorzaakt. Daarmee is nog maar beperkt duidelijk wat de afzonderlijke maatregelen kosten. Ook is nog onvoldoende duidelijk of dezelfde milieuresultaten haalbaar zijn bij een beter economisch resultaat. In een vervolgstudie zou hieraan meer aandacht besteed kunnen worden.

Over het effect op langere termijn van een aantal maatregelen bestaat nog geen zekerheid. Effecten zijn met de huidige kennis zo goed mogelijk ingeschat, maar kunnen uiteindelijk anders uitpakken. Resultaten van berekeningen veranderen daardoor natuurlijk ook.

De resultaten van de berekeningen van PR en LUW-ABE zijn specifiek voor de situatie van De Marke. Op andere bedrijven gelden andere productieomstandigheden en/of zijn andere maatregelen nodig of mogelijk. Het vertalen van de gevonden resultaten naar andere praktijksituaties moet nog gebeuren.

Al met al is er dus bij het gebruik van deze resultaten nog enige voorzichtigheid geboden. Onderzoek op De Marke gaat echter verder, met daarbij de komende jaren nog meer aandacht voor de economische resultaten.

Tabel 2 Resultaten berekeningen PR voor De Marke met en zonder milieudoelen

Omschrijving	De Marke met milieudoelen	De Marke zonder milieudoelen	Vershil
Netto bedrijfsresultaat (centen per kg melk)	-26,7	-21,9	4,8
Mineralenbalans			
N-overschot (kg per ha)	128	231	103
P ₂ O ₅ -overschot (kg per ha)	2	21	19
Minas 2008			
Verliesnorm N (kg per ha)	144	144	
Verliesnorm P ₂ O ₅ (kg per ha)	20	20	
N-overschot (kg per ha)	48	150	102
P ₂ O ₅ -overschot (kg per ha)	0	20	20